

Výročná správa za rok 2018

Nezisková organizácia EDULAB, IČO: 45 738 424

Obsah

1.	ÚVOD.....	3
2.	EXPEDÍCIA FENOMÉNY SVETA	4
2.1	MEDZIPREDMETOVOSŤ FENOMÉNOV SVETA.....	5
2.2	FENOMÉNY SVETA A ORIENTÁCIA NA KOMPETENCIE	5
2.3	FENOMÉNY SVETA A PODPORA VYUŽÍVANIA IKT.....	6
2.4	ŠTYRI PERSPEKTÍVY FENOMÉNOV SVETA	6
2.5	OBSAHOVÁ ŠTRUKTÚRA FENOMÉNOV SVETA.....	7
2.6	VÝCHODISKÁ PILOTNÉHO OVEROVANIA	9
	ANALÝZA STAVU NA SLOVENSKU A PREDPOKLADY PILOTNÉHO OVEROVANIA	9
2.7	CIELE OVEROVANIA	11
2.8	CHARAKTERISTIKA CIEĽOVEJ SKUPINY	12
2.9	ZÁVERY PROJEKTU EXPEDÍCIA FENOMÉNY SVĚTA	15
3.	TEMATICKÝ TÝŽDEŇ ZA ZÁKLADNEJ ŠKOLE ZŠ KARLOVESKÁ V BRATISLAVE	17
4.	ALMOST WHITE – SKORO BIELA	19
5.	IXPO 2019	20

1. Úvod

Nezisková organizácia EDULAB so sídlom Rigeleho 7300/1, 811 02 Bratislava, vznikla 18. 5. 2012, bola zaregistrovaná Obvodným úradom Bratislava pod registračným číslom: OVVS-10922/376/2012-NO.

Nezisková organizácia poskytuje všeobecne prospešné služby v týchto oblastiach:

- tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
- výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby.

Uvedené všeobecne prospešné služby poskytuje v týchto aktivitách:

- realizácia seminárov, konferencií a besied,
- popularizácia a osvetová činnosť v oblasti výučby prostredníctvom IKT technológií,
- zvyšovanie kompetencií pedagógov a žiakov v oblasti výučby a učenia prostredníctvom IKT technológií,
- prezentácia moderných metód výučby pre všetky stupne škôl,
- tvorba a publikácia vlastných informačných materiálov v tlačenej a elektronickej podobe,
- výskum, vývoj a výroba metodických didaktických pomôcok a príručiek,
- organizácia súťaží pre deti a mládež,
- popularizácia prírodných a humanitných vied a kultúry,
- poradenská činnosť v oblasti vzdelávania,
- analýzy, rozbor, prieskumy a realizácia projektov.

Prehľad činností vykonávaných v kalendárnom roku 2019 s uvedením vzťahu k účelu založenia neziskovej organizácie.

Nezisková organizácia počas roka 2019 vykonávala nasledovné činnosti:

2. Expedícia Fenomény sveta

V roku 2019 pokračovalo pilotné overovanie materiálov pre medzipredmetové vyučovanie Fenomény sveta. Projekt mal názov Expedícia Fenomény sveta.

Expedícia Fenomény sveta predstavuje komplexný vzdelávací obsah vybraných tém pre žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania. Témy, ktoré boli vybrané, majú veľký potenciál pre uplatnenie medzipredmetových vzťahov, pretože tvoria súčasť takmer každého prírodovedného či humanitného predmetu. Fenomény sveta sa na tieto témy pozerajú cez štyri rôzne perspektívy, ktoré umožňujú interdisciplinárne vnímanie sveta (*príloha 1*). Žiaci objavujú a skúmajú rôzne javy prostredníctvom zážitkového vyučovania. Hlavným motívom vzdelávacích aktivít je expedícia. Expedícia je podporená rôznymi komponentami, ktoré predstavujú didaktické nástroje pre učiteľa a žiaka potrebné na samotnú realizáciu expedície. Fenomény sveta sú založené na kvalitnom vzdelávacom obsahu, ktorý tvoria aj videá BBC. Zameriavajú sa na rozvoj IKT zručností a kľúčových kompetencií žiakov.

Fenomény sveta poskytujú školám rozsiahly vzdelávací obsah, ktorý je okamžite aplikovateľný do bežnej výučby. Súčasťou vzdelávacích materiálov sú:

- vzdelávacie modely s pestrými aktivitami ako komplexná príprava pre učiteľa,
- prístup na vzdelávací portál FenoménySveta.sk,
- vzdelávacie videá z dielne BBC,
- tlačaná videoknižnica s prehľadom všetkých videí,
- interaktívne cvičenia,
- vzdelávacia hra Fenomény sveta a jej komponenty,
- sprievodca projektom a vzdelávacím portálom.

2.1 Medzipredmetovosť Fenoménov sveta

Najdôležitejším znakom Fenoménov sveta je medzipredmetový prístup, ktorý je charakteristický týmito vlastnosťami:

- Pripravuje žiakov na komplexnosť reálneho sveta a smeruje k vytvoreniu koherentnej predstavy o svete.
- Umožňuje skúmať objekty, koncepty a udalosti z rôznych uhlov pohľadu – perspektív a vo vzájomných vzťahoch.
- Umožňuje žiakom s rôznymi výchovno-vzdelávacími potrebami absolvovať rôzne cesty za poznáním.
- Umožňuje tvorbu nového poznania a nachádzanie nových súvislostí.

2.2 Fenomény sveta a orientácia na kompetencie

Pojem kompetencie sa tu chápe v širšom zmysle ako komplex schopností, ktoré vedú k riešeniu problémov. Štátny vzdelávací program SR definuje 10 oblastí kľúčových kompetencií, ku ktorým má výchovno-vzdelávací proces smerovať. Ich nadobúdanie má byť výsledkom celkového procesu vzdelávania a sebvzdelávania. Pri všeobecne vzdelávacích predmetoch, ktorých vzdelávacie osnovy sú často obsahovo plné, nezriedka neostáva čas na rozvíjanie týchto kľúčových kompetencií. Vzdelávanie sa obmedzuje na transmisívny spôsob vzdelávania, kde kľúčovou kompetenciou je schopnosť zapamätať si a reprodukovať informáciu.

Zapamätanie a reprodukcia informácií v škole však nie je kľúčovou kompetenciou, ktorú budúci zamestnávateľia od absolventa očakávajú. Nie je to kľúčová schopnosť ani pre budúceho občana či rodiča. Výhodou medzipredmetového prístupu, ktorého ťažisko nie je v samotných vedomostiach, je v tom, že rozväzuje pedagógovi ruky pri voľbe metódy, akou si žiaci osvoja pochopenie súvislostí medzi vecami, javmi a procesmi vo svete. Metodiky ku všetkým témam Fenoménov sveta boli vytvárané s dôrazom na osvojovanie kompetencií, ktoré sú kľúčové pre prácu a život v 21. storočí.

2.3 Fenomény sveta a podpora využívania IKT

Informačné a komunikačné technológie tvarujú svet, v ktorom žijeme a pre pedagóga predstavujú efektívny nástroj vzdelávania. Už len jednoduché zobrazenie kvalitnej fotografie či videa sprístupní žiakovi slovami nekomunikovateľné kvality. Kľúčovou zložkou Fenoméno sveta sú vzdelávacie videá svetovej úrovne od britskej verejnoprávnej organizácie BBC. Každá z tém Fenoméno sveta obsahuje 90 starostlivo vyselektovaných videí, ktoré svojím obsahom umožňujú plniť vzdelávacie ciele. Videá sú umiestnené na vzdelávacom portáli FenomenySveta.sk, ktorý umožňuje učiteľovi aj žiakovi ich prehliadanie. Ku každému videu je vytvorená sada interaktívnych aktivít, ktoré prehľbujú mieru porozumenia obsahu videa. Videá sú v pôvodnom znení, čo napomáha aj rozvoju porozumenia angličtine. IKT v podobe počítača pripojeného na rýchle internetové pripojenie a zobrazovacie zariadenie považujeme v triede za samozrejmú. Ako vhodný doplnok vnímame aj sadu zariadení pre žiakov, ktoré umožnia tímovú prácu, napríklad 4 - 8 tabletov pre triedu.

2.4 Štyri perspektívy Fenoméno sveta

Medzipredmetový prístup vyžaduje pri spracovaní témy špecifické východisko. V striktnom disciplinárnom prístupe je východisko determinované metódou a predmetom skúmania danej disciplíny, napríklad fyziky či historiografie. Medzipredmetový prístup kladie do popredia predmet, jav či proces, ktorý je skúmaný rôznymi spôsobmi. Tieto rôzne aspekty sa v prístupe Fenoméno sveta označujú ako perspektívy. Každá téma - fenomén - je skúmaná zo štyroch perspektív. Každá perspektíva je otázkou, na ktorú vzdelávacie aktivity predmetu Fenomény sveta hľadajú odpoveď.

Ako funguje?

Otázka smeruje k vnútornému fungovaniu skúmaného procesu alebo javu. Pod pojmom fungovanie sú chápané kauzálne alebo procesné závislosti daného fenoménu. Smeruje k praktickému vysvetleniu funkčnosti veci, javu či procesu.

Ako nás ovplyvňuje?

Druhá perspektíva rozširuje poznanie fenoménu o externé súvislosti, ktoré zahŕňajú človeka ako jednotlivca a spoločnosť. V strede pozornosti je stále daný fenomén, ale skúma sa spôsob, akým ovplyvňuje človeka a spoločnosť.

Akú má históriu?

Tretia perspektíva k fenoménu pridáva parameter času. Skúma sa ňou minulosť fenoménu a jeho interakcie s dejinami ľudstva. V dejinách sa hľadajú pomyslené priesečníky existencie fenoménu a definuje sa jeho vplyv na dejiny.

V čom je jedinečný?

Štvrtá perspektíva skúma vlastnosti, ktoré sú pre daný fenomén exkluzívne. Ide o sondy do detailov, ale aj širších súvislostí skúmanej témy.

2.5 OBSAHOVÁ ŠTRUKTÚRA FENOMÉNOV SVETA

Výber fenoménov

Pri výbere samotných fenoménov (Voda, Slnko, Vzduch, Kultúra a Komunikácia) bol zohľadnený predovšetkým ich medzipredmetový potenciál. Nie každá téma je uchopiteľná z definovaných štyroch perspektív tak, aby boli obsahovo vyvážené. Môže sa zdať, že prvé tri témy sú skôr prírodovedne zamerané a ostatné dve smerujú k humanitným disciplínam. Faktom je, že všetkých 5 tém obsahuje vzdelávacie modely, ktoré sú zamerané prírodovedne aj humanitne. Téma „Voda“ teda obsahuje modely zamerané spoločenskovedne, rovnako ako téma „Komunikácia“ obsahuje témy modelov zamerané prírodovedne.

Výber tém vzdelávacích modelov

Každá z uvedených perspektív generuje rôzne možnosti skúmania. Pri výbere tém, na ktorých sú postavené vzdelávacie modely, sa dbalo na ich súvislosť s inovovaným štátnym

vzdelávacím programom. Zo skúmaných tém je 80 % v prieniku s inovovaným štátnym vzdelávacím programom pre II. stupeň základnej školy a osemročného gymnázia. Keďže medzipredmetový prístup má svoje špecifiká, k iŠVP bolo pristupované ako k súboru určitých vzdelávacích cieľov bez ohľadu na vyučovací ročník. V jednej téme Fenoménov sveta sa tak nachádzajú vzdelávacie modely s obsahom, ktorý sa v rámci iŠVP vyučuje v rôznych ročníkoch (*príloha 2*).

Vzdelávacie videá BBC

Základným komponentom Fenoménov sveta sú vzdelávacie videá produkované britskou verejnoprávnou spoločnosťou BBC. Ich výber podliehal selekcii pedagógov, ktorí sa podieľali na tvorbe obsahu Fenoménov sveta. Na základe kľúčových slov vytvorených ku každej téme, perspektíve a vzdelávaciemu modelu, bolo vybraných 450 samostatných vzdelávacích videí v dĺžke od 2 do 7 minút. Každá z piatich tém obsahuje 90 vzdelávacích videí.

Vzdelávacie videá plnia štyri základné funkcie:

- Sú zdrojom informácií k danej téme. Videá boli tvorené v spolupráci so špičkovými odborníkmi z celého sveta. Ich názornosť a obsiahnuté informácie tvoria základný informačný zdroj pre učiteľa a žiaka.
- Sú podkladom pre aktivity vo vzdelávacích modeloch. Video je tu chápané ako východisko pri tvorbe vzdelávacích aktivít. Jeho využitie nekončí len jednoduchým prehratím pred triedou alebo individuálnym prezretím. Videá využité vo vzdelávacích modeloch plnia funkciu východiska pre činnosť žiakov, ktoré rozvíja kompetencie ako tímová spolupráca, čítanie a počúvanie s porozumením, kritické myslenie a podobne.
- Sú podkladom pre interaktívne aktivity rozvíjajúce porozumenie obsahu videa. Každé vzdelávacie video obsahuje 3-5 interaktívnych aktivít, riešením ktorých žiak rozvíja porozumenie dokumentárnemu filmu.
- Prispievajú k praktickému využitiu znalosti anglického jazyka. Vzdelávacie videá sú v pôvodnom anglickom znení s možnosťou zapnutia anglických a slovenských titulkov. Počúvanie originálneho znenia prispieva k osvojovaniu si praktickej zručnosti porozumenia cudziemu jazyku.

2.6 Východiská pilotného overovania

Analýza stavu na Slovensku a predpoklady pilotného overovania

Podľa správy Štátnej školskej inšpekcie zo školského roku 2017/2018 prevažovalo na sledovaných vyučovacích hodinách „*uplatňovanie frontálnej organizácie a sporadické zaraďovanie kooperatívnych foriem práce*“.¹ Inšpekcia zároveň pozorovala, že v edukácii často chýbali problémovo komunikatívne aktivity a obojstranná spolupráca učiteľa so žiakmi.² Znamená to, že prevažná časť vyučovacích hodín vyzerala tak, že pedagóg stál pred žiakmi a odovzdával im informácie. Pri takomto spôsobe vyučovania je žiak aktívny hlavne prijímaním informácie, ktoré si zapisuje do zošita. Týmto edukačnými metódami sa „*rozvíja prevažne nižšia kognitívna úroveň myslenia žiakov, najmä ich receptívne zručnosti*“.³

Jednou z príčin tohto stavu môže byť aj absencia spolupráce medzi učiteľmi na kontinuálnom profesijnom raste. Vzdelávanie učiteľov prebieha zvyčajne ako akreditované vzdelávanie externými lektormi a len málokedy ako systematické vzdelávanie vnútri danej školy. Ako jeden zo spôsobov sa javí spolupráca medzi učiteľmi vo forme vzájomných konzultácií a hospitácií spolu so spätnou väzbou. Spolupráca medzi učiteľmi alebo medzi učiteľmi a vedením školy je však na slovenských školách skôr výnimkou, čo konštatuje aj správa školskej inšpekcie⁴. Zistená monotematickosť hodín môže byť výsledkom aj učiteľovej izolácie od kolegov a nedostatok profesijnej reflexie a sebareflexie.

¹ Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR v školskom roku 2016/2017, Štátna školská inšpekcia, Bratislava, 2017, s.28

² TAMŽE, s. 26

³ TAMŽE, s. 29

⁴ TAMŽE, s. 22

Ďalšou príčinou je nedostatok vzdelávacích materiálov, ktorý sme zistili v prieskume so zameraním na vzdelávacie materiály v oblasti prierezočných tém.⁵ Až 62,5 % respondentov by privítalo viac materiálov a 23 % nemá žiadne materiály na vyučovanie prierezočných tém. Tento výsledok odráža stav v oblasti metodických materiálov pre pedagógov, ktoré sa vo väčšine prípadov obmedzujú na učebnice so vzdelávacími textami pre žiakov. Učebnica potom pedagóga prirodzene smeruje k frontálnemu odovzdávaniu vedomostí, pretože ju považuje za jediný spôsob napĺňania vzdelávacích cieľov Štátneho vzdelávacieho programu.

Inovovaný štátny vzdelávací program je ďalšou príčinou opísaného stavu. Podľa analýzy kurikula II. stupňa, ktorú publikoval Inštitút vzdelávacej politiky v roku 2018⁶ je jednou zo slabých stránok vzdelávacieho programu „*zameranie niektorých predmetov na nadobúdanie teoretických a encyklopedických vedomostí.*“⁷ Práve zameranie na encyklopedickosť smeruje k frontálnym metódam výučby, ktoré nevedú k rozvíjaniu kľúčových kompetencií, ale k základnému, transmisívnemu osvojovaniu si nových vedomostí.

Dôsledky naznačenej situácie môžeme vidieť aj v stále sa zhoršujúcich výsledkoch testovania OECD PISA.⁸ Testy PISA sú zamerané na kompetencie ako čítanie s porozumením, bádateľské zručnosti, kritické myslenie, tímová spolupráca a podobne. Práve testovanie externými a zahraničnými inštitúciami ako OECD je závažným indikátorom pre naše školstvo, pretože je z neho viditeľné porovnanie s inými krajinami.

⁵ Prieskum realizovala Nezisková organizácia EDULAB v mesiaci apríl v roku 2018. Zúčastnilo sa ho 284 respondentov učiacich na prvom a druhom stupni ZŠ z celého Slovenska.

⁶ Encyklopedizmus náš každodenný, Michal Rehúš, Inštitút vzdelávacej politiky, Bratislava, 2018

⁷ Encyklopedizmus náš každodenný, Michal Rehúš, Inštitút vzdelávacej politiky, Bratislava, 2018, s. 8

⁸ Výsledky ostatného zverejneného testovania PISA hovoria o prepade 12 bodov v oblasti vedeckého myslenia prepade 10 bodov v oblasti čítania s porozumením a prepadom o 6 bodov v oblasti matematických kompetencií. IN: PISA 2015, Results in Focus, OECD, 2018

Niektoré dokumenty pripravované odborníkmi na vzdelávanie a Ministerstvom školstva tento stav nepriamo reflektujú návrhmi na dlhodobé zmeny v celkovom prístupe k výučbe. Dokument *Učiace sa Slovensko* napríklad navrhuje systémové zavedenie vyučovania prierezových tém⁹ s adekvátnou časovou dotáciou tak, aby vznikol priestor aj pre kultivovanie kľúčových kompetencií potrebných pre pracovný a občiansky život. Podobné odporúčenie obsahuje aj dokument Inštitútu vzdelávacej politiky, ktorý priamo kritizuje dominanciu výučby faktov na úkor súvislostí¹⁰. Iný dokument z produkcie ministerstva školstva – Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania¹¹ sa pre inšpiráciu obracia do severnej Európy k fínskemu vzdelávaciemu modelu a najmä ku kľúčovým kompetenciám, ku ktorým vzdelávanie vo Fínsku smeruje.

Fenomény sveta vstupujú do tejto situácie s ambíciou poskytnúť pedagógom materiál, ktorý ich nasmeruje k prekonaniu kľúčových bodov spomenutých kritik. Fenomény sveta svojou filozofiou smerujú od frontálneho vzdelávania žiakov k zážitkovým aktivitám žiakov pracujúcich v skupinách. Učiteľ je pritom sprievodcom a garantom tohoto procesu. Všetky témy sú ladené prierezovo a medzipredmetovo a vzdelávacie aktivity vedú k osvojeniu kľúčových kompetencií pre život v 21. storočí. Fenomény sveta nie sú jedinou odpoveďou na črtajúcu sa krízu slovenského školstva. Majú však potenciál napomôcť k prekonaniu niektorých symptómov, ktoré túto krízu konštituujú.

2.7 Ciele overovania

Po fáze bezplatnej registrácie do projektu Expedícia Fenomény sveta a následnej realizácii projektu v školách sme pristúpili k overovaniu možnosti využiteľnosti a efektivity

⁹ *Učiace sa Slovensko*, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu, Bratislava, marec 2017, s. 48

¹⁰ *Encyklopedizmus náš každodenný*, Michal Rehúš, Inštitút vzdelávacej politiky, Bratislava, 2018, s. 8

¹¹ *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania*, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu, 2018

Fenoménov sveta vo vyučovaní. Projekt vznikol v úzkej spolupráci s učiteľmi z praxe, ktorí sa podieľali na tvorbe vzdelávacích modelov a interaktívnych cvičení. Overovaním sme zisťovali praktické využitie v celoslovenskom kontexte. Zaujímalo nás, aká je využiteľnosť, kvalita komponentov, ako projekt rozvíja požadované kompetencie, naplňa medzipredmetový rozmer, ako žiaci reagujú na bádateľský spôsob výučby založený na tímovej spolupráci a v neposlednom rade, aké výhody či obmedzenia majú jednotlivé implementačné modely.

Do projektu sa zapojilo viac ako 800 škôl. Z toho bolo 10 pilotných škôl, u ktorých sme detailnejšie sledovali a vyhodnocovali proces implementácie. Pilotné školy sa zapojili prostredníctvom svojich aktívnych pedagógov - koordinátorov projektu. Podmienkou výberu bola i súčinnosť a podpora zo strany vedenia školy.

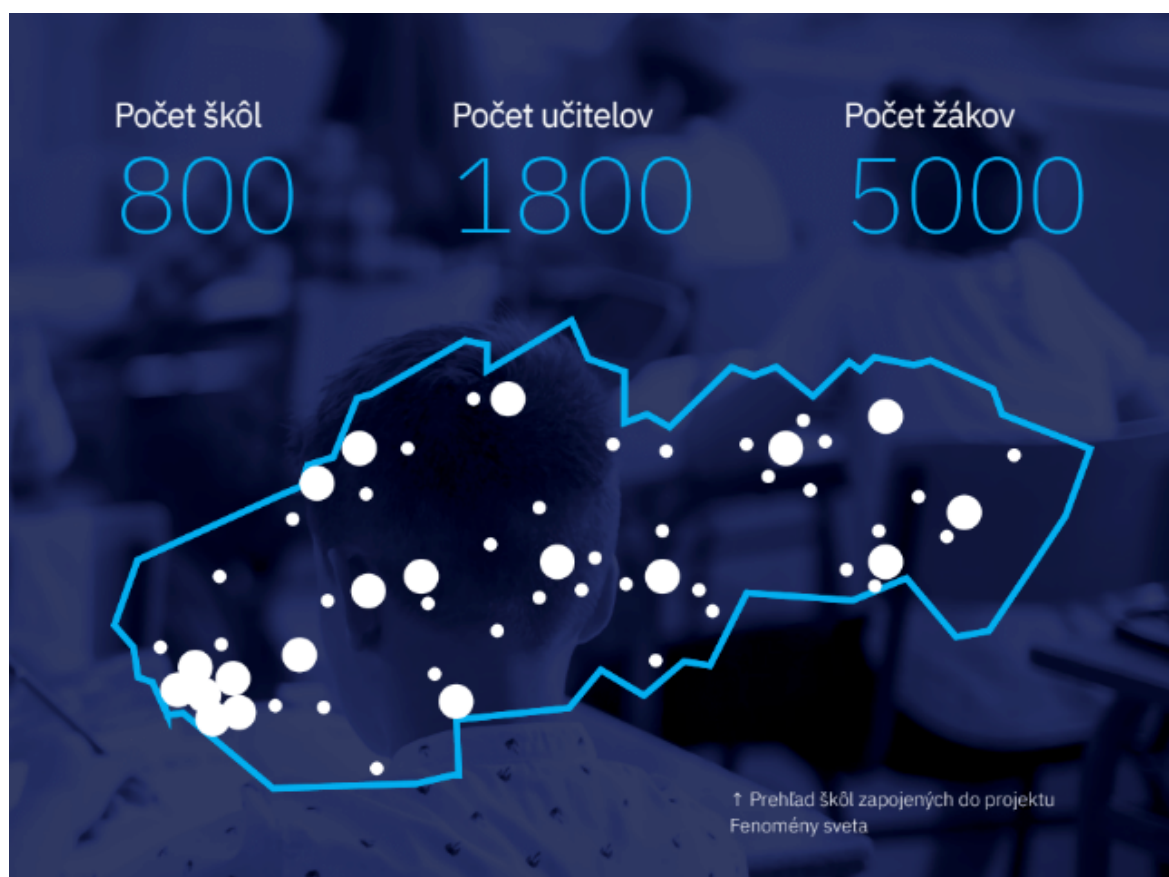
Z mnohých čiastkových cieľov sme sa v pilotnom overovaní zamerali na tieto hlavné ciele:

1. Overiť kvalitu jednotlivých vzdelávacích komponentov Fenoménov sveta.
2. Zistiť a overiť možnosti implementácie Fenoménov sveta na základných školách a osemročných gymnáziách.
3. Posúdiť dosah projektu na pedagógov a žiakov.

2.8 Charakteristika cieľovej skupiny

Na ponuku bezplatnej registrácie do Expedície Fenomény sveta reflektovalo **2167 učiteľov z 801** základných škôl a osemročných gymnázií na Slovensku. Uvedené školy mali možnosť vybrať si 1 fenomén, ktorý mohli ľubovoľným spôsobom implementovať do výuky. Školy získali bezplatne jeden projektový balík, vďaka ktorému mohli posunúť vyučovanie v škole o krok vpred. Títo učitelia mali možnosť vyplniť online dotazník pre učiteľa, ktorého vyhodnotenie prinášame v ďalšej kapitole. Geografické rozmiestnenie zaregistrovaných škôl naznačuje obrázok 1.

Prehľad počtu zapojených škôl, učiteľov a žiakov.

Zo všetkých škôl registrovaných do projektu sme vybrali 10 škôl, ktoré detailne overovali využiteľnosť projektu a jeho komponentov priamo na vyučovaní. Tieto školy sme označili ako pilotné školy a boli vybrané na základe zamerania a portfólia školy, ako i motivácie zapojiť sa do projektu.

2 Východiská pilotného overovania

ZŠ Pribinova 123/9, Nováky

„Fenoméni sveta ma ovládajú zaujali, keďže ich obsahom sú aj videá BBC a ja vyučujem anglický jazyk. Ja osobne sa zaujímam o fyziku, kultúru, milujem knihy, dokumenty a toto bolo ako splnený sen. Myslim si, že presne takéto niečo v našom školskom chýba – prebádanie tém, jazykov, kultúr a pod. Vzdelávanie by sa malo realizovať komplexne a nie čiastočne. Už teraz viem, že vyučovanie bude zážitkové nielen pre deti, ale aj pre mňa.“

MGR. MIROSLAVA ZÁVADSKÁ

ZŠ Mládežnícka 1434/16, Púchov

„Zaujímala nás možnosť získať a zároveň žiakom prístupnú jednotnú vzdelávaciu materiál, ktorých súčasťou sú videá z BBC či Expedícia Fenoméni sveta s mladým Youtuberom Bačom.“

MGR. KATARINA ŠALAMUNOVÁ

ZŠ Školská 14, Bošany

„Fenoméni sveta pre mňa predstavujú nový pohľad na spôsob odovzdávania informácií a ich pochopenia na strane žiakov. Už v súvislostiach a myslieť v súvislostiach je to, čo našim deťom chýba.“

MGR. DNA VLASÁKOVÁ

ZŠ Karloveská 64, Bratislava

„Hlavným dôvodom bola dobrá skúsenosť z predchádzajúcich projektov (Moja prvá škola, Malá finančná akadémia, Misia Modrá planéta) z dielne EDULAB pre prvý stupeň. Učiteľka dostala vypracované metodické postupy k jednotlivým aktivitám. Prišla som si, aby sa k prerezovému vyučovaniu dostali aj vyškolení na 2. stupeň.“

MGR. EVA KORNÍKOVÁ

ZŠ Benkova 34, Nitra

„Vynikajúce unikátne videá z dielne BBC, kvalitné interaktívne cvičenia, moderné poňatie vyučovania bez delenia na predmety, pozerali sa na fenomén ako na celok z rôznych uhlov pohľadu, vynikajúce metodické materiály a námety na hodiny pre prácu v skupinách – to všetko je zárukou kvality, a preto nemáme v projekte chýbať.“

MGR. ROBERT HARMATA,
PAEDR. HENRIETA HODKOVÁ

ZŠ Tieda SNP 20, Banská Bystrica

„Zapojenie do projektu Fenoméni sveta vnímam ako príležitosť zatraktívniť vyučovací proces nielen pre žiakov, ale aj pre samotných učiteľov na našej škole. S využitím moderných metód, aktivít a videí, ktoré tento projekt obsahuje, môžeme u žiakov zvýšiť záujem o vzdelávanie, otvoriť im nové pohľady na aktuálne témy a zároveň aj obohatiť klasické vyučovanie.“

MGR. LENKA HARVANOVÁ,
MGR. GABRIEL STACH

Gymnázium Kukučínova 4239/1, Poprad

„Naša skúsenosť s predchádzajúcimi úspešnými projektmi, pri ktorých bola vždy zabezpečená maximálna podpora pre lektorov, učiteľov, vrátane metodických materiálov, významne prispela k tomu, že sme sa opäť zapojili do ďalšieho projektu z dielne EDULAB.“

PAEDR. BEATA TATUNOVÁ, PhD.

ZŠ Teodora Jozefa Moussona 4, Michalovce

„V projekte Expedícia Fenoméni sveta vidíme možnosť oživenia klasického vyučovania o nové prvky. Hlavní žiaci, ktorí majú problém s učením, budú mať prostredníctvom týchto netradičných metód možnosť zapojiť sa do vyučovacieho procesu zaujímavým spôsobom.“

MGR. LENKA PALCÁKOVÁ

ZŠ Komenského 13, Sabinov

„Do projektu sme sa zapojili preto, že je naozaj dobrý pre deti aj pre učiteľov. Keď sme o ňom rozprávali kolegom, myšlienka sa im páčila a mali chuť podieľať sa na jeho realizácii.“

PAEDR. ZUZANA MANUDELOVÁ

ZŠ J. Turzu, A. Bernoláka 20, Detva

„Nič v živote nefunguje izolovane a myslíme si, že toto v školách detí nie je výnimka. Realizácia projektu ukázala, že inovácia začína od učiteľa, od jeho myšlienky a nastavenia.“

MGR. GABRIELA KUKLIŠOVÁ

† Pilotné školy a dôvody ich zapojenia do projektu

2.9 Závery projektu *Expedícia fenomény sveta*

Na začiatku prípravy Fenomérov sveta bola vízia premeniť učenie na zážitok a radosť zo vzdelávania. Ako však zaujať a motivovať žiaka generácie Z, ktorá sa narodila do veku internetu? To je otázka, na ktorú sme hľadali odpoveď a ktorú si nekladíme len my na Slovensku. Pri tvorbe Fenomérov sveta sme vychádzali z troch zásad, ktoré sú podľa nás pri formovaní vzdelávania kľúčové: **obohatenie faktografickej výučby o súvislosti, ústup od memorovania a podpora vyučovania kompetencií potrebných pre život v 21. storočí a presun aktivity z učiteľa na žiaka.**

Využitie videa ako vzdelávacieho materiálu nie je revolučnou myšlienkou. My sme však hľadali také využitie, ktoré bude žiakov viesť skôr k aktívnemu vnímaniu a porozumeniu, ako pasívnemu sledovaniu. **Videa BBC**, ktoré boli v projekte použité, žiaci označujú za **najatraktívnejší prvok výučby Fenomérov sveta**. Hovoria, že vďaka nim si učivo lepšie pamätajú, rozumejú mu a chápu súvislosti. **Takéto učenie žiakov baví a motivuje ich k lepším výsledkom.** S potešením sme na hodinách sledovali úžas detí, ktoré s maximálnou koncentráciou a zaujatím sledovali bádanie v pralese či vo vesmíre. Problémy im nerobilo ani originálne anglické znenie. Slovenské titulky dostatočne poslúžili k tomu, aby aj tí najmladší dobre porozumeli obsahu videa. Ukazuje sa, že aj toto je cesta, ako u žiakov **rozvíjať jazykové kompetencie** a súčasne učiteľom ponúknuť **atraktívny doplnok výučby anglického jazyka.**

Deti bez rozdielu veku majú radi hru, radi bádajú, pracujú v tímoch a súťažia. Preto sme koncepciu Fenomérov sveta postavili na myšlienke expedície, v ktorej sa žiaci učia objavovaním. Ako sa opäť ukázalo na základe výsledkov výskumu, **žiakom sa páčili predovšetkým aktivity, kde mali možnosť experimentovať, tvoriť, diskutovať, argumentovať a na pozadí súťažiť.** Ako sme videli, vyučovacie hodiny Fenomérov sveta sú „iné“ ako bežné hodiny. Učiteľ sa musí pripraviť na to, že nie on je nositeľom informácie, ale žiak sa k nej dostáva prostredníctvom spoločného **objavovania v tíme.** Hodiny sú síce rušnejšie, ale je to pracovný šum. A hlavne, je to spôsob ako **zaktivizovať viac ako 90 % žiakov počas celej hodiny.** A to vnímame ako veľký benefit takého spôsobu výučby.

Fenomény sveta ožívajú v rukách aktívneho učiteľa. V tomto výroku platí priama závislosť. Ukazuje sa, že ak sa učiteľ nebojí delegovať proces učenia na žiakov, prinesie to očakávané výsledky. Učelia na základe svojich skúseností potvrdili, že Fenomény sveta

rozvíjajú u žiakov kompetencie potrebné pre život v 21.storočí, ako tímovú spoluprácu, kreativitu a kritické myslenie. Priamo v praxi sme mohli pozorovať, ako sa vďaka aktívnemu prístupu učiteľa **klasické vyučovanie mení na zážitok z poznávania**. A v neposlednom rade takýto prístup vedie k posilňovaniu priateľských vzťahov v triedach.

Prax ukazuje, že Fenomény sveta poskytujú školám **veľkú variabilitu zaradenia do výučby**. Či už si škola zvolí formu zaradenia do existujúcich predmetov, organizácie tematického týždňa alebo si vytvorí samostatný predmet, získava podporu v podobe **komplexnej prípravy na vyučovanie**.

3. Tematický týždeň za základnej školy ZŠ Karloveská v Bratislave

Vo februári 2019 zrealizovala nezisková organizácia EDULAB v spolupráci s vedením a pedagógmi ZŠ Karloveská v Bratislave tematický týždeň s Fenoménmi sveta.

Základná škola Karloveská 61 má už 49-ročnú tradíciu. V súčasnosti v škole študuje 466 detí. Škola sa zameriava na osobnostný rozvoj žiakov a vedie ich k poznaniu svojej ceny. Klíma školy sa opiera o myšlienku, že učenie je spoznávanie sveta, v ktorom žijeme a budeme žiť.

Zvýšenú pozornosť venujú výuke jazykov a IKT. Škola disponuje odbornými učebňami chémie, biológie, fyziky, dejepisu, jazykovými učebňami i dielňami. Takisto poskytujú služby školského psychológa, špeciálneho pedagóga aj asistenta pre prácu s integrovanými žiakmi. Ako pomocný orgán riaditeľky školy pracuje Školský detský parlament. Žiaci a učitelia školy sa zúčastňujú rôznych projektov v oblasti jazykov (Educate Slovakia, ERASMUS+), v oblasti osobnostného rozvoja programu vrstovníckej podpory CHIPS (Childline in Partnership with Schools), v oblasti environmentálnej výchovy sú zapojení do projektov Zelená, Modrá a Zdravá škola. Pre deti sú organizované besedy, exkurzie, návštevy kultúrnych podujatí, rôzne športové turnaje, jazykové pobyty v zahraničí. Škola sa pýši areálom, ktorý ponúka oázu zelene, eko-učebňu v exteriéri, basketbalové, volejbalové a dopravné ihrisko. Kolektív skúsených pedagógov spája hodnoty vychádzajúce z tradícií so súčasnými trendmi, snaží sa posilniť vzťahy medzi všetkými členmi školy vrátane rodičov a vytvoriť tak priateľské prostredie pre deti.

Priebeh implementácie na škole

Fenomén: SLNKO, VODA, VZDUCH, KULTÚRA, KOMUNIKÁCIA

Ročník: všetky ročníky II. stupňa

Počet žiakov: 209

Termín implementácie: 18. 2. 2019 – 22. 2. 2019

Pre implementáciu si škola zvolila tematický týždeň. Na organizácii sa podieľala koordinátorka Fenoménov sveta, riaditeľka školy a 15 vyučujúcich druhého stupňa s rôznymi aprobáciami. Organizácia tematického týždňa pre celý druhý stupeň vyžadovala zrušenie rozvrhu hodín, vytvorenie žiackych skupín a zmenu dĺžky vyučovacej jednotky na 90 minút. Zo všetkých žiakov druhého stupňa bolo vytvorených 10 vekovo heterogénnych skupín, ktoré mali priemerne 18 členov. Každá skupina sa počas týždňa venovala postupne jednému vybranému fenoménu a pre každú skupinu bol vytvorený samostatný rozvrh. Vznikli tak

zmiešané triedy, v ktorých sa uplatňoval prístup rovesníckeho vzdelávania. 15 učiteľov druhého stupňa si jednotlivé modely rozdelilo tak, že každý deň vyučovali svoju tému v dvoch tímoch. Každý vyučujúci si pripravil na jeden deň jeden konkrétny model. V jednom čase prebiehalo súbežne vyučovanie všetkých fenoménov v rôznych skupinách. Hru riešili vždy dve skupiny spoločne a svoje pokroky si zaznamenávali na mapu, ktorá bola umiestnená v spoločných priestoroch, aby sa i ostatní žiaci mohli dozvedieť o iných fenoménoch. Úvodná hodina prebehla formou hromadného stretnutia v priestoroch telocvične, kde im bol projekt odprezentovaný Youtuberom Bačom. Žiaci tak prichádzali na vyučovanie motivovaní. Záverečný deň všetci žiaci absolvovali súťaž zameranú na získané poznatky o jednotlivých fenoménoch.

Plány do budúcnosti a odporúčania pedagógov

Škola plánuje zaviesť predmet Fenomény sveta v nasledujúcom školskom roku. Pri organizácii takéhoto rozsiahleho tematického týždňa odporúča riaditeľka školy premyslieť i prípadné zastupovanie učiteľov a dbať na dostatočné technické zabezpečenie. Učitelia odporúčajú vyskúšať vytvorenie heterogénnych skupín žiakov. Z ich pohľadu vedie nielen k partnerskému vyučovaniu, ale prispieva i k veľmi pokojnej atmosfére v škole aj počas prestávok.

Hodnotenie projektu z pohľadu riaditeľa školy

„Všetci vyučujúci a všetci žiaci druhého stupňa nadobudli osobné skúsenosti s prierezovým vyučovaním, ktoré by sme chceli na našej škole realizovať aj v budúcnosti. Získali sme kvalitný metodický materiál vrátane krátkych motivačných videí. Postupne z učiteľov opadol strach z neznáma. Začali sa vnímať ako “tvory omylné” a nebáli sa to priznať aj pred žiakmi. Počas vyučovacích jednotiek si upevnili pozíciu sprievodcu, tútora. Bolo náročné vnímať sa v tejto pozícii a nebyť nositeľom informácie. Táto forma fenomenálneho vyučovania nám tento pocit doprial.“

Mgr. Eva **Horníková**, **riaditeľka školy**

4. Almost white – skoro biela

V zmysle Zmluvy o poskytnutí finančného príspevku č. 66/2018 (ďalej len „Zmluva“) uzavretej medzi neziskovou organizáciou a Nadáciou SPP a Prílohy č.3 Zmluvy, týmto nezisková organizácia podáva záverečnú správu o použití poskytnutého finančného príspevku.

Finančný príspevok bol v plnej výške použitý na pokrytie výdavkov spojených s realizáciou projektu „Almost White – Skoro biela“. Projekt bol založený na prezentácii generačnej skúsenosti zrelých ľudí, mnohokrát mediálne známych, ich príbehov a prežitých životných skúseností. Prirodzene biele vlasy reprezentujú skúsenosť prežitého, je len na nasledujúcich generáciách ľudí, či sa z toho poučia a neurobia rovnaké chyby, alebo nepoučia. Seniori sú nositeľmi týchto vzácnych informácií a tým, že odídu, skúsenosť konkrétneho človeka sa stratí. Mnohí z účastníkov projektu prežili 2. svetovú vojnu, holokaust, či niekoľko režimov a ich skúsenosť je hlavne v dnešných časoch globalizácie nenahraditeľná. Mladá generácia by mala mať možnosť na príkladoch jednotlivých ľudí si urobiť vlastný názor na javy a rôzne situácie v spoločnosti.

Fotografický projekt „Almost White – Skoro biela“ bol vytvorený v dvoch rovinách. V prvej ako fotografická výstava, v druhej rovine ako fotografická kniha.

Fotografický projekt vyvrcholil **výstavou v Galérii SPP**, ktorej vernisáž sa konala 25.10.2018. Na výstave bolo vystavených približne 40 veľkoplošných fotografií, nakaširovaných na foamboardoch. Paralelne s výstavou bola spustená elektronická reklama na sociálnych médiách, kde video malo viac ako 15 tis. videní. Jednotlivé fotografie, prezentované ako reklamný materiál na sociálnych médiách, mali tiež vysokú zhliadnuteľnosť (Facebook, Instagram). Z výstavy bola urobená reportáž v Slovenskej televízii, pred výstavou bol robený hodinový rozhovor v Slovenskom rozhlase. K vernisáži výstavy bol vyrobený bulletin. Pozvánka a články z vernisáže výstavy tvoria prílohu č. 1 tejto správy, fotografie sú uložené na priloženom CD nosiči.

Štvrtého novembra roku 2018 sa konala prednáška na túto tému na výstave Foto Slovakia v Bratislave s fotografom Lubom Špirkom. Ďalšia prednáška sa uskutočnila v dome seniorov Ohel David na Svoradovej ul. v Bratislave, tiež pod dohľadom fotografa Luba Špirka.

Bola vytvorená samostatná podstránka Almost White, prezentujúca všetky fotografie z projektu. Natočilo sa video, kde úvodné slovo a predstavenie projektu prezentovala herečka Gabriela Marcinková-Mihalčinová.

Druhou časťou projektu bola **výroba knihy**, v ktorej sú všetky fotografované portréty. Každá fotografovaná osoba dostala na konci projektu originál svojej fotografie a tri výtlačky knihy. Kniha bola vytlačená v počte 750 výtlačkov, je zalomená do formátu 20x20cm, potiahnutá je čiernym plátnom v tvrdej väzbe, tlačená čierno-bielo duplexom. Úvodné slovo v knihe napísal pán Pavol Demeš. Jeden výtlačok knihy je súčasťou tejto záverečnej správy.

Kniha a výstava pokračovala ďalej cestou po zastupiteľských úradoch SR vo svete. Všetky vystavené fotografie sú dostupné na <https://www.lubospirko.sk/almost-white-expo>.

Profesionálny fotograf Lubo Špirko, ktorý sa najväčším podielom zaslúžil o realizáciu celého projektu, povedal: „Vzhľadom na výborný stály ohlas na projekt a výstavu, hodnotím projekt vysoko pozitívne.“ Za realizáciu celého projektu mu patrí veľká vďaka.

5. IXPO 2019

Na konci apríla 2019 sa v Bratislave uskutočnil technologický festival IXPO. Okrem najmodernejších technológií z rôznych oblastí boli širokej verejnosti prezentované aj idey zo sféry školstva. Nezisková organizácia EDULAB sa podieľala na prezentácii Fenoméno sveta a jej riaditeľ vystúpil s prezentáciou, ktorá naznačovala premeny učiteľského povolania v súčasnosti s názvom „Na čo sú nám učitelia?“ Prezentácia sa dá pozrieť tu:

<https://www.youtube.com/watch?v=QHhMsN3hrr0>

Záverečnú správu vypracoval:

Mgr. Ján Machaj, PhD.

riaditeľ Neziskovej organizácie EDULAB